

Čeburnet

„Tak příště třeba holubí poštou,“ směje se má máma, když nám v polovině února 2026 přestal definitivně fungovat WhatsApp. Ruský režim se rozhodl, že ji zlepší digitální gramotnost. Poslední dobou spolu hledáme způsob, jak se vyhnout ruské internetové cenzuře, která dopadá na stále více aplikací pro komunikaci. Seznam zablokovaných komunikátorů je solidní a těch normálních, s nimiž by si poradila postarší česká dáma, už moc nezůstalo.

Problém nemám jen se soukromými videohovory – aby babička na dálku viděla, jak roste její vnuk v Rusku. Restrikce digitálního cenzora se pomalu, ale jistě dotýkají i mé práce. Před časem Rusko začalo blokovat servery Amazon Web Services a Cloudflare. A kvůli tomu bez problémů nemůžu dělat televizní vstupy přes platformu QuickLink. A navíc nefungují hned dvě platformy pro online tvorbu podcastu, přes které jsme s kolegyní nahrávali naše moudra. Těch, které by fungovaly v Rusku, je pomálu. Snad jedna nebo dvě.

Řečeno s klasikem: past vedle pasti.

Na jaře 2025 ruská nezávislá sociologická agentura Levada Centr provedla průzkum popularity komunikátorů mezi Rusy.³⁵ Na prvním místě se umístil WhatsApp, před blokací ho používalo 74 procent dotázaných. Druhé místo obsadil Telegram (57 %), třetí skončil komunikátor ruské sociální sítě VK (18 %). Telegram rovněž respondenti označili za druhou nejpopulárnější sociální síť, po tuzemské VK.

Zkraje války proti Ukrajině si ruský digitální cenzor Roskomnadzor zasedl na sociální sítě Facebook a Instagram. Koncem března 2022 moskevský soud označil jejich činnost za extrémistickou a zakázal je v Rusku. Jen pro ilustraci, před rozpoutáním ukrajinského konfliktu síť Facebook používalo 10 procent Rusů a Instagram zhruba třetina. Uvádí to zmíněný průzkum Levada Centr.

O dva roky později byla rozhodnutím úřadů zásadně zpomalena rychlost serveru YouTube v Rusku. A v létě 2025 Roskomnadzor začal zprvu omezovat volání přes platformy WhatsApp a Telegram – zprvu do a ze zahraničí, kvůli vishingovým telefonátům z Ukrajiny, v dalších měsících i odesílání textových zpráv. Nyní WhatsApp mlčí.

Svět mimo Rusko zaznamenal, že se Kreml rozhodl posílit svou digitální suverenitu (v Rusku tomu zlí jazykové říkají digitální koncentrák), když ruský úřad pro kontrolu médií a internetu Roskomnadzor nechal, opět v polovině února 2026, natvrdo vymazat domény spojené s video-platformou YouTube, komunikátory Telegram a WhatsApp z ruského systému doménových jmen.

To znamená, že pokud je ruský uživatel bude chtít navštívit, tak se IP adresa jeho zařízení nespojí s doménovým jménem zmíněných serverů. Doslova narazí do virtuální zdi. Tedy pokud nepoužije způsob, jak blokování překonat. Takže žádné vykecávání, žádná videa roztomilých zvířátek nebo tzv. zahraničních agentů a Kremlem oceňovaných extrémistů, kteří podřývají klid ruské společnosti.

Omezování digitální svobody se stalo tématem, které v Rusku po letech domnělého klidu skutečně víří vlny. Napsat, že jde o spouštěcí mechanismus společenské nevole ohrožující moc Vladimira Putina, by bylo příliš silné. Kreml ale nespokojenost Rusů s omezováním internetu a internetových aplikací musí řešit.

Jak v roce 2026 zjistila ruská nezávislá sociologická agentura Levada Centr, internet používá 88 procent Rusů, přičemž tři čtvrtiny denně.³⁶ A bez rozdílu, jestli žijí v Moskvě, nebo na venkově. Jak ukazuje průzkum, v síti sedí denně takřka všichni mladí Rusové mezi 18 až 24 roky a také více než polovina respondentů starších 55 let.

Rusové si zvykli využívat přednosti digitálních technologií. Nikoliv McDonald's, který z Ruska zmizel na začátku války proti Ukrajině, ale mimořádně populární tuzemské online tržiště Ozon a Wildberries jsou v Rusku symbolem nespoutaného konzumu.³⁷ Rusové mají v mobilním telefonu takřka všechno: přístup k úřadům, banky, lékaře, nemovitosti, taxi, dovoz jídla, vlastní Netflix i YouTube, vlastní sociální sítě a doneávna i propagandu.

Komunikátor Telegram byl v Rusku úspěšnou alternativou televize a novin. V Telegramu Rusové nehltali „zakázané informace“, ale oddávali se bulvarizovanému zpravodajství odpovídajícímu kremelskému

narativu. Právě z Telegramu se vynořili populární (pro)váleční blogeři, kteří i navzdory své občasné kritice poměrů stimulují u Rusů podporu agrese proti Ukrajině.

A teď je s tím v Rusku utrum. Formálně. Protože nejen podnikatelé a manažeři využívají způsob, jak se na Telegram dostat. „Telegram byl v Rusku zablokován, přesto jej přes VPN používá 65 milionů Rusů denně, přičemž více než 50 milionů odesílá zprávy každý den,“ napsal počátkem dubna 2026 zakladatel a majitel Telegramu Pavel Durov.³⁸ O další týden později se situace příliš nezměnila. Rusové, alespoň v mém okolí, včetně kontaktů, které v komunikátoru mám, Telegram i nadále používají.

Ruský režim již v minulosti vytáhl proti populární síti. Tehdy však byla společenská odezva slabší. Na jaře 2018 se ruský digitální cenzor Roskomnadzor pokoušel Telegram zablokovat. Kvůli technickým možnostem a jiné atmosféře v zemi se mu to nepodařilo. Telegram, byť s mírným omezením, i dál fungoval. Krátce po vyhlášení blokace Telegramu se konalo několik protestů. Největší, leč povolená demonstrace proběhla v Moskvě koncem dubna 2018. Přišlo na ni 12 tisíc lidí. Tehdejší boj za svobodu internetu nenašel výraznou společenskou podporu a nebylo to politické téma, které by akcentovaly parlamentní politické partaje.

Blokování populárních aplikací je jen malá část neštěstí, s nímž se Rusové musejí smířit. Anebo nemusejí, pokud používají programy k obcházení jejich blokace. Aplikace VPN, nástroje vytvářející bezpečné, šifrované tunely mezi zařízením uživatele a internetem, byly v Rusku mezi lety 2025 a 2026 mimořádně populární. Podobně jako jsou populární v Íránu či Číně, kde tamní vlády také omezují volný přístup svých občanů ke „škodlivému“ obsahu.

Co však dělat, když stát zatáhne za páku a internet vypne? Třeba ten mobilní. V takovém případě ani virtuální cestička mimo blokaci nepomůže.

Nebylo to hezké digitální vystřízlivění. Obyvatelé Kamčatky, poloostrova na ruském Dálném východě, dostali od úřadů nepříjemný dárek pod jolku. V posledním dni roku 2025 jim vypnuly mobilní internet. Digitální detox trval celé desetidenní novoroční volno a skončil až v polovině ledna nového roku.

Jak uvedl gubernátor kraje Vladimir Solodov, o odpojení internetu rozhodli na druhé straně země, v Moskvě. „Kamčatka je strategicky důležitý region. V dnešní realitě musíme být připraveni na jakoukoliv

výzvu – hrozba dronových útoků na vojenské objekty a infrastrukturu se netýká jen západních hranic naší země,“ napsal na tehdy ještě povolené sociální síti Telegram.

Má to však jeden výrazný háček. Ukrajinské drony sotva mají šanci doletět bezmála sedm a půl tisíce kilometrů. Přesně taková je vzdálenost od ukrajinské Charkovské oblasti do ruské Kamčatky.

Obyvatelé Kamčatky zažili návrat do digitálního středověku. A opět si vzpomněli, k čemu jsou potřeba bankomaty, a na heslo „bez hotovosti do obchodu nelez“. Řidiči, kteří se nemohli spoléhat na navigátory, se najednou museli orientovat sami nebo někde v kastlíku vystrachat papírovou mapu. Mnohem hůř na tom byli kamčatští podnikatelé, kterým bez mobilního internetu přestaly fungovat platební terminály.

Dlužno říct, že od rozpoutání války proti Ukrajině nešlo v Rusku o první rozsáhlé vypínání internetu. Regiony sousedící s Ukrajinou, jako je Bělgorodská oblast, Kurská oblast nebo Brjanská, si už pomalu zvykly na omezování přístupu z mobilu do online světa – jde o jedno z opatření, jak znemožnit či alespoň ztížit ukrajinské dronové útoky.

K odpojení internetu však docházelo i mimo tyto válkou poznamenávané regiony. Jak spočítali analytici ruské IT-firmy Stay Connected, v roce 2025 došlo po celém Rusku k přinejmenším 11 210 případům odpojení internetu. V prvních šesti měsících roku 2026 bylo výpadků více než 10 tisíc.³⁹

Například v Rostovské oblasti hraničící s Doněckou lidovou republikou, východoukrajinským regionem pod kontrolou Ruska, mezi květnem a červnem 2025 nemohli obyvatelé používat internet celých dvacet dní. A v Astrachaňské oblasti, která leží na pobřeží Kaspického moře, kde by hrozba ukrajinského dronového napadení být neměla, ve stejném období nefungoval mobilní internet sedmnáct dní.

„Jen počkej, brzy nás odpojí od globálního internetu a spustí vlastní ruský internet přes své servery. To bude něco úžasného. A až zavedou digitální rubl, tak to teprve bude v Rusku ráj,“ zoufal si koncem prosince 2025 čtyřicátník Ilja, můj známý z Astrachaně. A nebyl příliš daleko od pravdy.

Nelze tvrdit, že by se ruské metropoli vyhnuly problémy s mobilním internetem. Už v prvním roce války Moskvané začali pociťovat problémy s lokálními výpadky a také rušením navigace. Mou paní to pokaždé dohání k infarktu. Stačí, aby si na svém iphonu poslední generace zapnula

mobilní internet a otevřela navigaci, ukazatel polohy na mapě ji hodí kamsi za Moskvu. To samé platí, když jede okolo nějakého „tajemného“ výzkumáku. Zelená linka mizí a ona se musí řídit svou řidičskou intuicí. Můj čínský mobil mi takové alotria dělá spíš zřídkka.

Zkraje března 2026 obyvatelé staré i staronové ruské metropole zažili šok. Bez varování a vysvětlení vypnuli mobilní internet zprvu v centru Moskvy, následně i Petrohradu. Absolutně. Bez výjimek. Prvních několik dní „blokirovki“ nefungovaly stránky ani aplikace z takzvaného bílého seznamu, tedy „životně důležité“ weby, které podle vlády mají fungovat i v případě blokování globální sítě z důvodu různých hrozeb.

A aby toho nebylo málo, v prvních dnech odpojení mobilního internetu byl v některých částech Moskvy nedostupný i běžný mobilní signál. Nebylo možné volat ani posílat SMS zprávy. Došlo tím k poněkud úsměvné situaci. Kromě mobilního internetu nebyla přístupná ani jeho alternativa, veřejná wifi síť, protože k ní se uživatelé přihlašují prostřednictvím kódů z esemesek. Úplná digitální mizérie.

Moskvané v centru města tím vypadli ze svého přirozeného rytmu. Podobně jako předtím na Kamčatce nebo v jiných regionech, které postihl výpadek mobilního internetu, si najednou nemohli objednat gáblík – aplikace nefungovaly, dezorientovaní kurýři se nedostali na místo určení se svými kysnami na zádech. Při pokusu přiložit kartu turniket v metru zablikala červená kontrolka. A ani si nemohli pohodlně převést peníze přes lokální platební systém SBP.

Došlo i na jednu velmi nepříjemnou situaci. V samém centru Moskvy, na Tverské ulici, kvůli zablokovanému internetu přestaly fungovat veřejné záchodky. Potřeba nepotřeba, toalety odmítaly akceptovat platební karty i hotovost.

Jak si zároveň všimla ruská média, kvůli problémům s mobilním internetem se zkraje března 2026 na největším ruském online tržišti Wildberries výrazně zvýšil prodej vysílaček (o 27 procent oproti únoru téhož roku), pagerů (o 73 procent) a stolních telefonů (asi o 25 procent). Kvůli problémům s navigací začali Rusové také více nakupovat papírové automapy.

Kvůli výpadkům mobilního internetu, nejen v Moskvě, se objevila vynucená anomálie. Návrat k hotovosti. Jak ukazuje průzkum státní sociologické agentury VCIOM, od začátku roku 2026 byl každý druhý Rus požádán, aby za zboží nebo služby zaplatil v hotovosti.